

Einar Landmark

Dagens innsats for elever med lese- og skrivevansker

- På feil måte og til feil tid!

Et fenomen fra psykologien, kjent som Hawthorne-effekten, forklarer hvorfor det å måle effekt av tiltak ikke nødvendigvis er så enkelt som man gjerne skulle ønske. I mellomkrigstiden fikk forskere i oppdrag å finne ut hvilke faktorer som ville øke produktiviteten hos samlebåndsarbeiderne ved Western Electric Company (Hawthorne-avdelingen). Overraskende nok oppdaget forskerne at selv om man manipulerte faktorer som belysning, hvilepauser, arbeidstid o.l., økte produksjonen uansett hva man gjorde. Konklusjonen ble at alle tiltak har effekt, det er noe man må forvente av å sette inn tiltak (Skagen 2009).

I skolen settes det stadig inn nye og velmenende tiltak, og i særlig grad for elever med lese- og skrivevansker. Og gruppa er stor: For selv om kun tre til seks prosent har lese- og skrivevansker i så alvorlig grad at det kan kalles dysleksi, har så mye som 39 prosent så store vansker med tekst at de skårer på nivå 1 og 2 i PISA – undersøkelsen, noe som OECD mener kan føre til at elever kan få store problemer med å forstå tekster som samfunnet krever av dem i voksen alder (Elstad og Sivesind 2010).

Einar Landmark er Master i ped, samt lærer og har ledelsesutdannelse. Assisterende rektor ved Tokerud skole

Stortingsmelding 16 (2006-2007) påpeker på lik linje at det nettopp er denne gruppa som faller ut av arbeidslivet, hvis de noen gang kommer inn i det, for mange dropper allerede ut av videregående. Men, til tross for alle de tiltak som settes inn, uteblir effekten, til og med Hawthorne - effekten. Det eneste som økes er antallet timer man bruker på spesialundervisning.

Er det slik da at vi er på vei til å skape en kortsiktig prestasjonsorientert skole, på bekostning av elever spesifikke vansker? Resultatene for elever med lese- og skrivevansker kan ikke måles i tall på tester på linje med andre elever. Deres lese- og skriveutvikling går sjelden i lineær oppadgående kurve, men beveger seg fram og tilbake, som en berg og dalbane, noe som er svært frustrerende for PISA – undersøkelser og testorienterte skoleeiere.

HVOR ER DET VI SÅ TRÅR FEIL?

Etter det mye omtalte PISA-sjokket i 2001, har Norge prøvd å kopiere noen av tiltakene Finland har hatt suksess med. Styrket innsats i begynneropplæringen på 1. og 2. trinn er bra, særlig for de som er forsinket, men ikke nødvendigvis de med store vansker. For ofte avdekkes ikke de store vanskene før på 3. og 4. trinn, samtidig er det på de trinnene hvor skolefagene setter høyere krav til leseferdighetene. Nå er det ikke lenger avkodningen som er i fokus, tekstene blir gradvis mer kunnskapskrevende og kravet til å forstå det man leser økes. Det man har lest skal vises gjennom tekster som i økende grad formidler et budskap. Sporer man av på disse trinnene vil konsekvensene bli omfattende. Krittikken av innsats for elever med lese- og skrivevansker har også vært at den settes inn for sent. Ny Giv er et av de siste tiltakene. Et plaster på såret for elever i siste år på ungdomsskolen eller første år i videregående. Da er skaden allerede skjedd, og som oftest er det for sent å bøte på. Motivasjonen for skole er allerede på bunnivå for elever som har opplevd nederlag gjennom store deler av barneskolen.

TO FORSLAG TIL LØSNINGER

Fra den dag vanskene avdekkes må det fokuseres på to løp. Oppøving av mangelfulle avkodningsferdigheter er spesialundervisningens kjerneoppgave, samtidig må kompensatoriske hjelpemidler, som digitale lese- og skriveverktøy, vektlegges for at elever ikke skal miste motivasjonen. I dagens moderne verden finnes det mange muligheter selv om man ikke har nådd de høye LUS – nivå (leseutviklingsskjema) innen utgangen av 4. trinn. Det er en rekke andre områder som samfunnet har behov for at man er god på, og vanskelige tekster kan man få tilgang til gjennom en lydbok eller en PC-stemme. Det forutsetter et tett samarbeid mellom spesialpedagoger og pedagoger om undervisningen.

Organisering: En organisering av spesialundervisningen, slik at det tilrettelegges for elever med lese- og skrivevansker i klassen, kan være hensiktsmessig. Spesialpedagogen blir dermed en styrking i klasserommet, med på å tilrettelegge for riktig PC-bruk, slik at alle elever kan følge den ordinære undervisningen. Og klassestørrelse vil være av betydning i klasser med behov for mye tilrettelegging, selv om John Hatties metaundersøkelser viser at klassestør-

relse har mindre effekt på læringsutbyttet enn det læreren og de tilbakemeldinger som gis, har (Hattie 2013). Samfunnsøkonomisk er det uansett lite lønnsomt å øke elevantallet hvis eleven med lese- og skrivevansker ikke får den støtten de har behov for.

Tidspunkt: Økt lærertetthet fungerer på 1. og 2. trinn, men når lese- og skrivevanskene ofte kommer sterkest til syne forsvinner midlene. Dersom man vil ha undervisningskvalitet for elever med lese- og skrivevansker må man innse at det er på mellomtrinnet, og kanskje helst fra 3. trinn, at den viktigste innsatsen for elever med lese- og skrivevansker må settes inn. Det krever ressurser, tidlig, med håp om at behovet for spesialundervisning minker etter hvert.

KONKLUSJON

Å sette inn tiltak på 3. og 4. trinn, i klasserommet, krever ikke nødvendigvis nye ressurser, men en omorganisering av mye av det gode arbeidet som allerede gjøres, og med et nytt syn på spesialundervisningen, både fra PPT og spesialpedagogene. Men skal en slik innsats fungere, må man også skolere fremtidige lærere i oppgaven. En styrking av lærerutdanningene, PPU, og spesialpedagogikken, omkring opplæring i bruk av lære- og hjelpemidler, er en forutsetning. Mange pedagoger og spesialpedagoger mangler dessverre grunnleggende opplæring i

kompensatoriske hjelpemidler for elever med behov.

Vil så tiltakene skissert ovenfor ha effekt? I følge Hawthorne-effekten, så burde det det. Men, om det vil vises på Norges PISA-resultater er ikke like sikkert. Viktigere er det at undervisningen vil virke mer meningsfull for elever med lese- og skrivevansker. Kanskje vil det vises på helt andre parametere, på mengden frafall i videregående skole, og på hvor mange som er i jobb etter endt utdanning?

Litteratur

Elstad, Eyvind og Kirsten Sivesind (red.)

(2010): *PISA – sannheten om skolen?*

Universitetsforlaget. Oslo

Erstad, Ola (Red) og Hauge T.E.

(2011): *Skoleutvikling og digitale medier.*

Kompleksitet,

mangfold og ekspansiv læring. Gyldendal

Akademisk. Oslo

Hattie, John

(2013): *Synlig læring.* Cappelen Damm Akademisk. Oslo

Skagen, Kaare

(2009): "Coaching – ny livskvalitet eller

trøst?" I: Brekke, K. (Red) og

Søndenå. K: *Veiledningskvalitet.* 2009. Uni-

versitetsforlaget. Oslo

Stortingsmelding 16:

Og ingen sto igjen. 2006-2007

Einar Landmark

Hellerudsvingen 20b

0684 Oslo

mob. 41214507

einar.landmark@gmail.com